

Her bliver installeret nogle moderne myter

Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012 ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen

Hvad mener du om bearbejdningerne af de gamle eventyr? Hvad sker der her?

– Den lille Rødhætte bruger et stof, som ellers var forkastet og bekæmpet. Stoffet dur ikke i den oprindelige form, men transformeres ind i tidens sammenhæng. Direkte optegnelser fra de folkelige kilder, nedskrift af det gamle stof holder ikke. Eventyret er bearbejdet og forarbejdet i flere omgange. Kunstbegrebet kommer også ind her ligesom hele klynger af moderne begreber, som har deres rod i 1700-tallet. Et stærkt og flot kunstværk, som har gennemgået den ene bearbejdningsproces efter den anden, er Perraults eventyrsamling. Rokototiden dyrker det landlige på hoffets betingelser. Samlingen har også en version af *Rødhætte og ulven*. Endnu længere tilbage har vi Chaucer i England og Boccaccio i Italien. De arbejder med folkesprog og folkedigtning og skriver det bevidst ind i en anden sammenhæng, i modsætning til 1800-tallets forsøg på at skrive det urfolkelige frem i en nationaliseringsproces. Det er en tradition, som fortaber sig langt tilbage, men som omformes og bruges forskelligt. Disse omskrivninger er kulturhistorisk prægnante, og gennem dem profileres måder at transformere en mundtlig kulturs udtryk ind i en skriftkultur.

Der fungerer en vekselvirkning mellem skriftkultur og mundtlig kultur på samme måde som en vekselvirkning mellem me-

diekultur og legekultur. Den tankegang bryder den endimensionelle model over en simpel envejskommunikation, opfattelsen af en ren påvirkningseffekt.

Den lille Rødhætte er et eksempel på, at vejen går den anden vej, at der sker en transformation fra folkekultur til borgerlig børnelæsning. Man har været i nød med hensyn til de opdragelsesredskaber, man har sat i scene. Man har kun haft dødsens kedsommelig pligtlæsning til rådighed (jvf. Skræk-og-advarselslitteraturen). Børnene leger, på kryds og tværs, også med proletarungerne, går ned i køkkenet og hører på tyendets vilde og sjofle historier, det er det, Francke forholder sig til. At bruge folkekulturen er at gøre det, som Francke siger, man ikke må, nemlig lokke ungerne med slik. Man prøver nu at gøre det samme som almuefortællingerne, men med de rigtige værdier, det bliver en kompromishistorie. I Perraults samling er Rødhætte ikke en lille pige, men en ung pige, og der er ikke nogen tvivl om, hvad det er for en ulv, der ligger og lur på hende. Det er en ren og skær voldtægtshistorie. Den slutter med et moralsk vers, en gennemironisk advarsel til de unge piger om ikke at gå ud i skoven på egen hånd.

Disney har 'fordærvet' den traditionelle kultur, forvansket den (ligesom brødrene Grimm), kan man sige, men Disney har faktisk også formidlet en eventyrtradition.

Der sker en moderne æstetisering. Brødrene Grimm ligger milevidt fra en

mundtlig fremstillingsform, samtidig med at mundtligheden har spillet en stor rolle for måden, de har formidlet eventyrene på. Det samme kan siges om H.C. Andersen. H.C. Andersens eventyr kritiseres i samtiden fra alle vinkler. For det første fra en pædagogisk vinkel. *Fyrtøiet* opfattes som umoralsk på alle måder. Det er et skæmteeventyr, der vil noget, og det svarer til folkeeventyret om *Espen Askefis*, *Den lille Idas blomster* er et nybrud, en fantastisk fortælling, som er en ultramoderne genre, som opfindes af Hoffmann (*Nøddeknækkeren*, *Det fremmede barn*). *Den lille Idas blomster* er en fortælling om at være barn i et borgerligt samfund, en parallel position til H.C. Andersen, der var udsat for en socialisering ind i selv samme borgerskab. For det andet kritiseres eventyrene fra en højliterær vinkel fra dem, der satser på det kunstneriske. Hvad er det her for noget pjat, spørger de. H.C. Andersen holder op med at skrive »*Fortalte for børn*« på forsiden. Pointen er, at H.C. Andersen aldrig var kommet af sted med at være H.C. Andersen, hvis ikke det var for fortaltheden. Han omformer hele det danske skriftsprog, som influerer hele den følgende litteratur. Man kan tale om

et før og efter H.C. Andersen. Det, man knap nok kan kalde børnelitteratur på det her tidspunkt, får en voldsom indflydelse på hele litteraturen og kulturen herefter. Et lille eventyr som *Hyrindinden* og *Skorstensfejeren* er en bombe under en inddæmmed borgerkultur. Det er centralt i en moderne forståelse af, hvad børnekultur går ud på. Man kan se H.C. Andersens eventyr som idealtype på børnelitteratur. Han tager børn på linje med voksne, taler ikke ned, og med hensyn til det kunstneriske vover han at eksperimentere. I fremstillinger af børnelitteraturens historie er H.C. Andersen meget lidt til stede. Det samme gør sig gældende med Lewis Carrol, som er ultramodernist og bruger rim, remser. Det er en periode, hvor børnekulturen manifesterer sig som et led i den store kulturelle udvikling.

Her bliver installeret nogle moderne myter: *Rødhætte*, *Askepot*, *Snehvide*, *Tornerose*. De står som moderne kvindetyper, moderne kvindeproblemstillinger. De udgør matricer for måder at forholde os til og forstå verden på. De mandlige matricer stammer i højere grad fra 1900-tallet, fra tegneserierne.